

Uşak'ın Antik Kent Peyzajındaki Tümülüslerin Değerlendirilmesi

Evaluation of Tumuli in the Ancient Urban Landscape of Uşak.

Harun OY¹

Öz

Uşak, Batı Anadolu sahilleri ile Orta Anadolu arasında kalan bölgede, İç Batı Anadolu'da yer alan bir ilimizdir. Uşak'ın doğusu Phrygia, batısı ise Lydia toprakları olarak kabul edilmektedir. Uşak ili Sardeis'e 100-120 km uzaklıktadır. Uşak bölgesinde çok sayıda tümülüs vardır. Bu tümülüsler Uşak'ın batısında Manisa sınırına ve Gediz Irmağı'na yakın bölgelerde yoğunludur. Özellikle Güre (Bagis) çevresindeki tümülüslerde Lydia Dönemi'ne ait zengin mezar hediyeleri ortaya çıkmıştır. Güre çevresindeki Basmacı, İkiztepe, Velişintepe, Aktepe, Toptepe gibi tümülüslerde ortaya çıkarılan Lydia soylularına ait önemli eserler Uşak Müzesi'nde sergilenmektedir. Bu makalede Uşak genelinde var olan 52 kadar tümülüs üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır. Bunlardan 19 tanesi merkez ve özellikle Güre çevresinde, 14 tanesi Eşme bölgesinde, 9 Banaz'da, 9 Sivaslı'da ve 2 tanesi de Ulubey'dedir. Bu tümülüslerin bazıları 2-3 m yüksekliğinde küçük boyutludur. Bazıları ise oldukça büyüktür. Güre çevresi, Banaz-Ahatköy, Eşme-Bozlar, Sivaslı-Selçikler çevresi tümülüslerin yoğunlaştığı alanlardır. Güre'de, Gediz Irmağı'nın (Hermos) geçtiği bölge ve çevresindeki tümülüsler Lydia Dönemi'ne aittir. Sivaslı-Selçikler tümülüsleri ise Lydia geleneğinde fakat Pers etkili tümülüslerdir. Ayrıca daha az olmakla beraber Hellenistik-Roma Dönemi tümülüsleri de bölgede bulunmaktadır. Bölgedeki tümülüsler genel olarak dromoslu, ön oda ve taştan yapılmış kare veya dikdörtgen planlı mezar odasından oluşmaktadır. Tümülüsler semerdam veya düz atkılı örtü sistemleriyle inşa edilmişlerdir. Güre çevresindeki tümülüsler krepis duvarı ile çevrilidir. Mermer veya kireçtaşı tümülüslerin inşasında kullanılmıştır. Uşak bölgesi tümülüsleri kültürel miras olarak ülkemizin önemli zenginliklerindendir.

Anahtar Kelimeler: Gediz, Güre, Lydia, Pers, Tümülüs, Uşak.

ABSTRACT

Uşak is a city located in Central-Western Anatolia, in the region between the western Anatolian coast and Central Anatolia. The east of Uşak is considered to be Phrygia, and the west is considered to be Lydian. Uşak is 100-120 km away from Sardis. There are many tumuli in the Uşak region. These tumuli are concentrated in the west of Uşak, near the Manisa border and the Gediz river. Especially the tumuli around Güre (Bagis) yielded many burial offerings belonging to the Lydian Period. Artifacts belonging to the Lydian nobles, unearthed in tumuli such as Basmacı, İkiztepe, Velişintepe, Aktepe and Toptepe around Güre, are exhibited in the Uşak Museum. In this article, evaluations were made on approximately 52 tumuli in Uşak. 19 of these are in the center and especially around Güre, 14 in Eşme region, 9 in Banaz, 9 in Sivaslı and 2 in Ulubey. Some of these tumuli are small in size, 2-3 m high. Some are quite large. Güre surroundings, Banaz-Ahatköy, Eşme-Bozlar, Sivaslı-Selçikler are the areas where tumuli are concentrated. The area where the Gediz River (Hermos) flows and the tumuli around it in Güre belong to the Lydian period. Sivaslı-Selçikler tumuli are tumuli built in the Lydian tradition but under Persian influence. There are also Hellenistic-Roman period tumuli in the region, although fewer. The tumuli in the region generally consist of a dromos, an antechamber and a square or rectangular planned grave chamber.

Keywords: Uşak, Güre, Tumulus, Lydia, Persia, Gediz

¹ Corresponding Author: Ordu University, harunoy@odu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1901-5128

GİRİŞ

Uşak (Temenothyrai), Batı Anadolu'nun iç kısmında, önemli kara ve demiryolu ulaşım yollarının geçtiği, 5.341 km² yüzölçümüne sahip olan bir ilimizdir. Uşak ili, kuzeyinde Kütahya, doğusunda Afyonkarahisar, güneyinde Denizli ve batısında Manisa illeri ile çevrilidir. Coğrafi olarak güneydeki Büyük Menderes Vadisi'ne (Maiandros) yakın bir konumdadır. İlin kuzeybatısından ise Gediz Irmağı (Hermos) akmaktadır. Bu özellikleri ile Orta Anadolu'yu Ege kıyılarına bağlayan önemli bir noktada bulunmaktadır.

Uşak ili toprakları, antik kaynakların aktarımlarından ve arkeolojik buluntulardan hareketle Lydia ve Phrygia sınırları arasında kalan bir bölge olduğu değerlendirilmektedir (Herodotos, VII, 30; Strabon, XII, 8.13). Bu nedenle Uşak ilinin doğusu Phrygia'ya dâhil iken, batısı Lydia sınırları içerisinde kabul edilmektedir (Yılmaz, 2017: 46; Oy, 2023: 506; Yıldırım, 2023: 365-373). Lydialılar Gediz (Hermos) ve Küçük Menderes (Kaystros) nehirleri arasında kalan bölgede yaşamışlardır. Bu bölgenin sınırları genel itibarıyla İzmir'in doğusu, Manisa ve Uşak bölgelerini kapsayacak şekildedir (Roosevelt, 2012: 33-45; Sevin, 2013: 175). Uşak toprakları Lydia devletinin başkenti Sardeis'e 120 km uzaklıktadır. Sardeis'in doğusunda bulunan Güre'ye uzaklığı ise 100 km'dir. Uşak'ın kuzeydoğusunda yer alan Murat Dağı (Dindymos) Phryglerin tanrıçası Matar/Kybele ile bağlantısı olan bir dağdır (Herodotos, I, 80; Oy, 2018: 283-296). Bu nedenle genel olarak Uşak Bölgesi hem Phrygia hem de Lydia ile ilişkili bir bölgede bulunmaktadır. Lydia coğrafi olarak kuzeyinde Mysia, doğusunda Phrygia, güneyinde Karia ve batısında Aiolis ve Ionia bölgeleri ile çevrili olan ve İç Batı Anadolu'da yer alan bölgedir (Sevin, 2013: 177). Uşak çevresi de Lydia'nın doğusunda kalan kısımdadır. Lydia Bölgesi'nde çok sayıda tümülüs bulunmaktadır ve Uşak'ta da tümülüsler oldukça belirgin bir yer tutar (harita 1).

Tümülüs, ölünün veya mezarın üzerinin toprak yığılmasıyla oluşturulduğu tepelere verilen isimdir. Tümülüsler genel olarak oda mezar, basit çukur mezar, sandık veya lahit mezarlar, kremasyon ya da farklı malzemeden yapılan basit gömüler üzerine toprak, taş veya çakıl yığılması sonucunda oluşturulan tepelere denilmektedir. Esas olan mezarların üzerinin yığılmasıyla oluşturulmasıdır. Tümülüsler Anadolu genelinde oldukça yaygın olarak bulunmaktadır (Young, 1957: 26-38; Atasoy, 1974: 351-357; Dinç, 1993: 108-280; Hürmüzlü, 2007: 1-22; Tiryaki, 2016: 51-74; Henry, 2016: 429-444; Ünan, Yıldırım ve Karadaş, 2021: 49).

Tümülüsler MÖ 8. yüzyıldan itibaren yaygın olarak görülmektedir. Ancak Gordion'daki 150 kadar tümülüsten 35 tanesinde yapılan araştırmalarda en erken tümülüs MÖ 9. yüzyıla tarihlenmektedir. Tümülüs türü gömüler Demir Çağı öncesi Orta Anadolu'da kesin olarak belirlenememiştir. Ancak Güneydoğu Avrupa'da bu gömü tipi Tunç Çağına kadar uzanmaktadır. Trakya bölgesinde tümülüs geleneği oldukça yaygındır. Doğu Trakya'da ise bölgeye MÖ 1200 yıllarında gelen Trak kavimleri ile tümülüs geleneği Erken Demir Çağı'nda tercih edilmiştir (Yıldırım, 2023). Tümülüs gömü geleneğini Orta Anadolu'ya Frigler/Phrygler tanıtmış olmalıdır (Sams, 2012: 244-245). Urartu öncesi dönemde Doğu Anadolu'da MÖ II. Binyılda Orta ve Geç Tunç Çağı'nda kurgan türü mezar mimarisi ve bir bölümü çok renkli bezemelere sahip çanak çömleği ile bilinen Yayla Kültürü yaygınlık kazanmıştır. Bu kültür Ağrı Dağı eteklerinde, Süphan Dağı çevresinde ve Ardahan yöresindeki kurgan türü mezarlar ile çanak çömlekleriyle tanımlanabilmektedir (Köroğlu, 2011: 17).

MÖ 7. yüzyılda Lydia Bölgesi'ndeki, özellikle Sardeis çevresindeki tümülüsler genel olarak dromos, ön oda ve mezar odası bölümlerinden oluşmaktadır. Odaların giriş kapıları tek parça düz blok taşlarla kapatılmıştır. MÖ 7-4. yüzyıl arasında aynı mimari gelenek devam ettirilmiştir (Dedeoğlu, 1992: 70). Helenistik ve Roma Dönemlerinde de devam eden tümülüs geleneği Hristiyanlık inancının yaygınlaşmasıyla beraber ortadan kalkmıştır (Aydın, 2007: 7-63; Arslan ve Metin, 2014: 146; Tan, 2017: 33).

Antik Çağ yazarlarından Homeros (MÖ 8. yy) ve Herodotos (MÖ 5. yy) Batı Anadolu ve bölgedeki tümülüslerle ilgili bilgiler vermektedir. Homeros'ta Troialı Hektor'un mezarının yapımı için şu ifadeler geçmektedir. "...indirdiler derin bir çukura, ekli kocaman taşlarla ördüler üstünü, sonra bir mezar tümseği yapmaya başladılar, gözcüler diktiler çepeçevre, dört bir yana, mezar bitmeden Akhalar saldırmasın diye. Bir mezar tümseği olunca toprak, kabara kabara, gerisin geri döndü hepsi kente..." (Homeros, Ilias, XXIV, 797-803). Herodotos, "Lydia toprağı öbürlerinde olduğu gibi, öyle pek adı anılacak olağanüstü şeylere sahip değildir, yalnız Tmolos'tan akıp gelen altın kumu vardır. Ama Mısır ve Babil'deki anıtlar bir yana, öyle bir anıt vardır ki, bilinen bütün öbürlerini aşar. Bu, Kroisos'un babası Alyattes'in mezarıdır, etekleri büyük taşlarla örülmüş bir toprak yığındır..." diyerek Lydia'daki tümülüslerin krallar ve soylu kişiler için yapıldıklarına işaret etmektedir (Herodotos, I, 93).

Lydia Bölgesi içerisinde tümülüsler önemli bir yer tutmaktadır. Lydia tümülüslerine ait başlıca bölgeler Sardeis'in (=Manisa/ Salihli) kuzeyinde kalan "Bin Tepeler" ve doğuda kalan Uşak-Güre Bölgesi'dir (Roosevelt, 2012). Bin Tepeler Bölgesi Lydia'nın en eski ve en büyük tümülüslerini barındırmaktadır. MÖ 547 yılında Persler Sardeis'i ele geçirdiklerinde Lydialıların tümülüs geleneğini devam ettirmişlerdir. Sardeis dışında oldukça geniş alanlarda Lydia tümülüsleri bulunmaktadır. Küçük Menderes (Kaystros) ve Gediz (Hermos) çevresinde ve Uşak ilinde çok sayıda tümülüs var olup bu tümülüsler bulundukları bölgede bazen tek bazen de gruplar halinde konumlanmıştır (Hasdağı, 2017: 64-65).

Sardeis çevresinde çok sayıda tümülüs Lydia ve Pers Dönemi'ne tarihlenmektedir (Roosevelt ve Luke, 2008: 176). Lydia Bölgesi'nde tespit edilen 500 civarındaki tümülüsün % 90'ı kaçak kazılarla tahrip edilmiştir (Roosevelt, 2006: 61; Roosevelt ve Luke, 2008: 179). "Bin Tepeler" olarak ifade edilen bölgedeki tümülüsler Salihli-Gölmarmara yolu üzerinde yer almakta olup, Ahmetli, Salihli ve Saruhanlı ilçeleri sınırları içerisinde bulunmaktadır. Bu Tümülüsler Sardeis antik kentine yaklaşık olarak 7-17 km kadar uzaklıktadır. Bunlar 119 tümülüsten oluşmakta olup, 75 km²'lik bir alana yayılmaktadır (Sardes, 2024: 7; Baughan, 2010: 275-280). Manisa çevresindeki tümülüsler 1960-1980 yılları arasında yoğun kaçak kazılar sonucu tahrip edilmiştir (Dinç, 1993: 9). Herodotos'u da bahsettiği, Bin Tepeler'deki en büyük tümülüs olan Alyattes Tümülüsü yaklaşık 340-355 m çapı ve 60-63 m yüksekliği ile dünyanın en büyük tümülüslerinden birisidir. Yaklaşık olarak MÖ 580-560 yılına tarihlenmekte olup, aynı zamanda Bin Tepeler'de tarihlenebilen en erken tümülüslerden biridir (Dinç, 1993: 92-93; Roosevelt, 2006: 67; Sardes, 2024: 25). Diğeri ise biraz daha küçük olan Karnıyarak Tepe'dir. (220 m çap, 50 m yükseklik). Lydia Bölgesi'ndeki tümülüslerin yapıldığı kireçtaşı, nadiren mermer mezar odaları, Lydia taş işçiliğinin önemli eserleridir. Bölgedeki 100 kadar olan kral ve aristokrat tümülüslerinin yapımı Pers Dönemi'ni de kapsamaktadır (Ratte, 2011: 69-77; Luke ve Roosevelt, 2016: 408; Yegül, 2020: 143).

Phryg tümülüslerinde toprağı açılan ve etrafı molozla çevrili derin çukurlara yapılan, kapısı olmayan ahşap mezar odaları inşa edilirdi (Arslan ve Metin, 2014: 146; Liebhart vd., 2016: 628). Ahşap sedirlere yatırılan ölümlerin etrafına hediyeler yerleştirilir ve mezarın üzeri çatı yapıldıktan sonra dış cephesi toprak ve kül yığınlarıyla kaplanırdı. Lydia tümülüsleri ise bazı değişikliklere uğramıştır. Lydia tümülüsleri genellikle bir dromos, bir ön oda veya sundurma ve bir mezar odasından oluşur. Bu tümülüslerde kireç taşı, kumtaşı, andezit ve mermer kullanılmış olup bazen de ana kayaya oyulmuştur. Ayrıca dikdörtgen veya kare planlı olarak inşa edilen giriş ve mezar odalarının içinde ahşap seki yerine taş kline veya sedirler bulunmaktadır ve odaların birbirine bağlanması için kapı kullanılmıştır. Üst yapı bazen tonozla, bazen de düz çatıyla örtülmüştür. Heyelanları önlemek için çevrelere krepis duvarları inşa edilmiştir (Dinç, 1993: 15-21; Tan, 2017: 50).

Lydia tümülüslerinin Phryglerden alındığı ifade edilmektedir. Fakat Lydialılar kendilerine özgü bir mimari ve tümülüs tipi geliştirmişlerdir. Lydia tümülüslerinin önemli özelliklerinden birisi tümülüsün dışını çevreleyen krepis duvarlarının olmasıdır. Ayrıca mezar odaları da tam merkezde bulunmaz

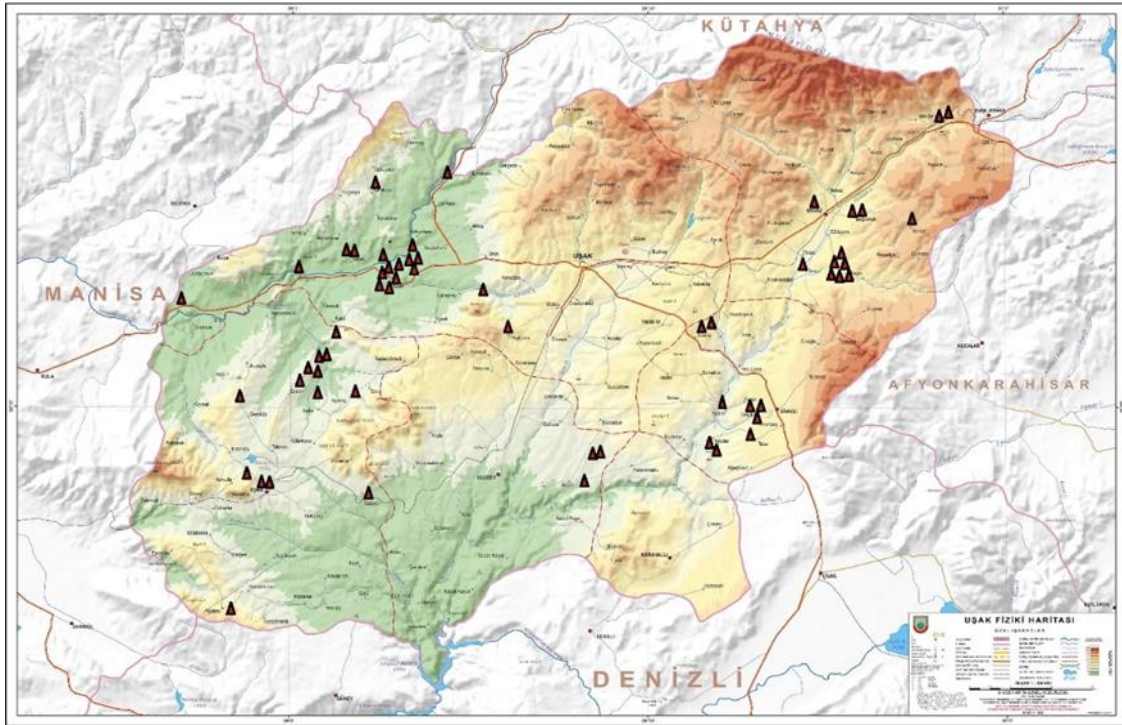
(Hasdağı, 2017: 65-66). Tümülüslerde ve mezar armağanlarında Lydia özelliklerinin haricinde, Yunan, Pers, Phryg kültürel etkileri bir arada görülmektedir (Gürtekin Demir, 2013: 87-100).

Lydia tümülüslerini Phryg tümülüslerinden ayrılan en belirgin özellik mezar odasının Phryglerde ahşaptan yapılması Lydialılarda ise taştan yapılmış olmasıdır. Lydia tümülüslerinde mezar odasının büyüklüğü hemen hemen aynıdır. Fakat mezarın üzerine yığılan toprağın yüksekliği kişinin statüsüne işaret etmektedir (Şimşek, 1994: 119). Mezar odalarında ölümler lahitlerin içine ya da klinelerin üzerine yerleştirilir. Klinesi olan 50 kadar Lydia tümülüsü belgelenmiştir. Klineler çoğunlukla kireçtaşı ya da mermerden yapılmışlardır (Baughan, 2010: 273-280). Lydia tümülüs mezar geleneği, Phrygler ve Lydialılar arasındaki dinsel, kültürel ve görsel etkileşim nedeniyle hayata geçirilmiş ve Roma Dönemi'ne kadar kullanılmaya devam etmiştir (Tan, 2017: 50).

MÖ 547 yılında Persler Lydialıları yenince, Lydia toprakları Pers hâkimiyetine geçti. Sardeis merkez olmak üzere bölgede bir satraplık kuruldu (Sevin, 2013: 176). Pers hâkimiyetinin etkisi Uşak Bölgesi'nde kendini göstermiştir. Yerel kültür özelliklerinin yanında Pers kültürünün etkileri de bölgede görülecektir. Bu etkiler Tümülüs geleneğine de yansımıştır.

Tümülüslerin varlığı bakımından Uşak Bölgesi'nde yer alan Güre (Bagis) çevresi önemlidir (harita 1). Uşak ilinin batısında Gediz Nehri'nin geçtiği ve Güre çevresinde yer alan bölgede 9 büyük tümülüs bulunmaktadır (Yıldırım, 2012: 907-921). Bu tümülüslerin Lydia soylularına ait oldukları değerlendirilmektedir ve doğu Lydia kültürünün olgunluk çağını yansıtır (Özgen, 2010: 305-338). Güre (Bagis) çevresinde bu kadar çok tümülüsün bir arada bulunuyor olması belki de bölgedeki toprakların yönetimi ile ilgili veya Güre çevresindeki Lydia yerleşimleri ile ilişkili olabilir.

Uşak Bölgesi'nde çok sayıda tümülüs bulunmakta olup bunlardan Basmacı, İkiztepe, Velişin Tepe ve Selçikler'deki tümülüslerde kurtarma kazıları yapılmıştır (Akbiyikoğlu, 1991: 1; Akbiyikoğlu, 1993: 53-63; Akbiyikoğlu, 1996: 163-176; İl, 2009: 790). Bir kısmı Uşak Müzesi kayıtlarında yer alan tümülüslerin bir kısmı ise 2013-2019 yılları arasında Uşak'ta gerçekleştirilen arkeolojik yüzey araştırmaları sırasında incelenerek güncel durumları üzerinden değerlendirilmiştir (Oy, 2018; Oy, 2024) (Tablo 1).

Harita 1. Uşak Bölgesi Tümülüsleri (Harita Genel Müdürlüğü'nün Uşak Fiziki Haritası kullanılmıştır).

1. Uşak Merkezdeki Tümülüsler

Kayaagıl Tümülüsü

Uşak'ın 12 km batısındaki Kayaagıl köyündedir. Köyün güneyinde oldukça yüksek bir alan üzerinde bulunmaktadır. Moloz taşlarla yapılan tümülüs 10 m yüksekliğinde ve 40 m çapındadır. 1992-1993 yıllarında Uşak Müzesi tarafından kurtarma kazısı yapılmıştır. Bazı duvar kalıntılarına ve kremasyon alanlarına ulaşılmış olmasına rağmen mezar odası tespit edilememiştir (Akbiyikoğlu, 1994: 69-82). Tümülüsün olduğu tepenin eteklerinde kaya mezarları bulunmakta olup bunların bazıları tek, bazıları çok odalı ve klineli kaya mezarlarıdır (Uşak, 2007: 47)

Yenişehir Tümülüsü

Yenişehir köyünün 3 km kuzeydoğusunda yer almaktadır. Güre Bölgesi'ndeki İkiztepe, Aktepe, Toptepe, Yuvarlankaya ve diğer Lydia Dönemi tümülüslerinin devamında bulunması sebebiyle Lydia Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. 6 m yüksekliğinde ve 45 m çapındadır. Bu tümülüsün 600 m güneyinden Gediz Irmağı akmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya KVKBK, 2014).

Güneli Köyü Tümülüsleri

Güneli köyü sınırları içerisinde 2 adet tümülüs bulunmaktadır. Bunlar Gün Tümülüsü ve İnce Tümülüsü'dür. Her iki tümülüs de birbirine yakın olup Gün Tümülüsü 5-6 m yüksekliğindedir. Güre çevresindeki tümülüslerin devamında bulunması sebebiyle Lydia Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Gün Tümülüsü köyün kuzeyinde olup 25 m çapındadır. İnce Tümülüsü, Gün Tümülüsü'nün güneydoğusundadır. Bu tümülüs 5-6 m yüksekliğinde, 60 m çapındadır ve tümülüsün bitişiğinde bir ev bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya KVKBK, 2015).

Asartepe Tümülüsü

Derbent köyü Karakaya mahallesindedir. Bu tümülüs Uşak-Gediz karayolunun kesişim noktasında bulunmakta olup Kütahya-Uşak il sınırının 500 m güneyinde yer alır. Kuzeyinden Gediz Irmağı geçmektedir. Tümülüs 25 m yüksekliğinde ve 150 m çapındadır. Tümülüs büyüklü küçüklü moloz taşlardan yapılmıştır. Tümülüste kurtarma kazısı yapılmış olmasına rağmen bu kazı hakkında detaylı bilgi bulunmamaktadır (Uşak, 2007: 37).

Göztepesi Tümülüsü

Yeşildere köyündedir. Göztepe mevkiinde yer alan ve eski köy mezarlığının içinde bulunan bu tümülüs 25 m çapında ve 8 m yüksekliktedir. Etrafı çevrili olup yığma toprak ve taş malzemeden yapılmıştır (Uşak, 2007: 43).

Cinali Tümülüsü

Merkeze bağlı Hacı Ömerler köyü arazisindedir. Bu tümülüs Uşak'ın batısında, Manisa sınırında yer alan bir tümülüstür. Uşak-Manisa ve Selendi yol ayrımında, yoldan rahatça görülebilen bir konumdadır ve Selendi yolunun sağ tarafındadır. Yaklaşık 30 m yüksekliğinde ve 40 m çapında olan tümülüs tarım arazisi olarak kullanılmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Cinali Tümülüsü (H. Oy arşivi).

Karakuyu Tümülüsü

Karakuyu köyündedir. Köyün yaklaşık 2 km kuzeyinde Karakuyu köyü ile Sayalar asfalt yolunun kenarında Mezar Tepesi olarak adlandırılan tepede bulunmaktadır. Tümülüsün yüksekliği 6 m, çapı 20 m olup üzerinde kaçak kazı çukurları görülmektedir. Mezar odasına ulaşamadığı anlaşılmıştır.

Güre Tümülüsleri

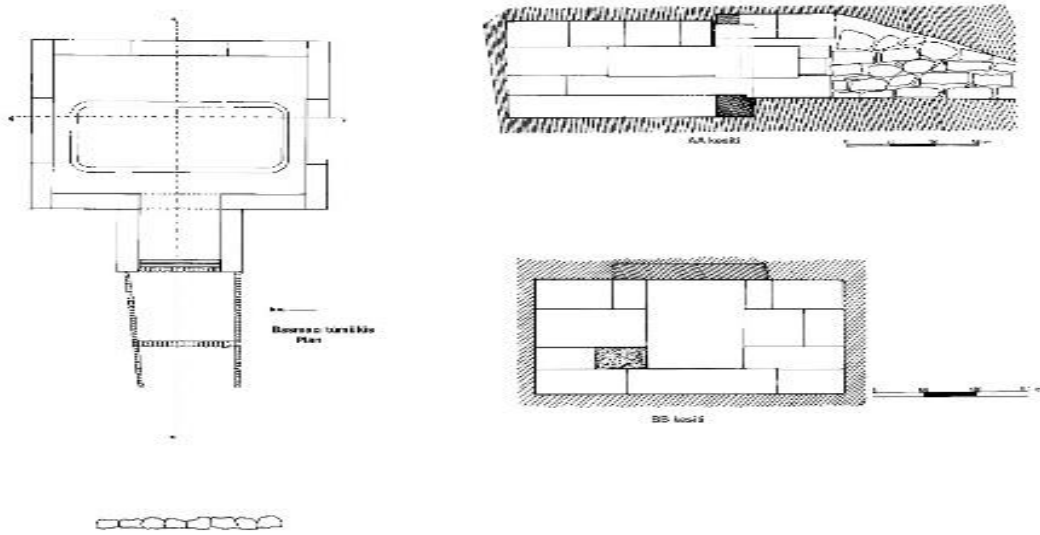
Güre (Bagis), Uşak'ın 25 km batısında yer almakta olup merkeze bağlı bir bölgedir. Güre Uşak-İzmir karayolu üzerinde bulunmaktadır. Burada çok sayıda tümülüs vardır. Sardeis'in doğusunda kalan Güre çevresinde tümülüsler yoğunlaşmaktadır. Belki de MÖ 6. yüzyılda Güre önemli bir yerleşim olmalıdır. Güre çevresinde çok sayıda tümülüs bulunmaktadır. Bu tümülüsler 1960'lı yıllarda kaçak kazılarla tahrip edilmiş olup bulunan eserlerin yurt dışına kaçırılması sebebiyle gündeme gelmiştir (Pazarcı, 2017: 53-62). Güre'deki özellikle Toptepe, İkiztepe ve Aktepe tümülüslerinden yağmalanan Lydia eserleri yurtdışına kaçırılmıştır (Roosevelt ve Luke, 2008: 174; Özgün, 2010: 305-338). Güre çevresindeki tümülüslerden çıkarılan bu hazineler Lydia Dönemi'nin nadide eserlerini oluşturmaktadır (Özgün ve Öztürk, 1996: 40-45).

Basmacı Tümülüsü

Güre'nin 3 km kuzeyinde Gediz Irmağı'na yakın doğal bir tepe üzerindedir. 7 m yüksekliğinde ve 30 m çapındadır. Dışta bir krepis duvarı, 7. 70 m içeride ve 3.30 m ileride ikinci bir krepis duvarı belirlenmiştir. Üstü açık dromosu bulunmuş olan dikdörtgen planlı olan mezar odasının içerisinde taban oyularak bir lahit yerleştirilmiştir (Şekil. 2-3). Bu tümülüste yapılan kazılarda, bronz ve gümüş sürahi, çift kulplu tabak, omphaloslu tas, aryballos, ayna, kapak, tarak, alabastron, fincan gibi zengin mezar armağanları bulunmuştur (Özgür İl, 2009: 764-768; Zararsız vd., 2013: 92-103). Tümülüs MÖ 6. yy. ilk yarısına tarihlenmiştir (MÖ 600-575). Burada ortaya çıkarılan eserler 1960'lı yıllarda yurtdışına kaçırılan eserlerle benzerdir. Bu tümülüsteki buluntular sayesinde yurtdışına kaçırılan eserlerin bu bölgeye ait olduğu ortaya konulmuştur (Akbiyikoğlu, 1991: 1-23; İl, 2009: 769). Basmacı Tümülüsü'nün 2 km batısında Aktepe Tümülüsü bulunur. Yine 2 km doğusunda ise İkiztepe Tümülüsü vardır. Çevrede başka tümülüsler de bulunmaktadır (Dinç, 1993: 267).

Şekil 2. Basmacı Tümülüsü.

Şekil 3. Basmacı Tümülüsü Plan ve Kesiti (Akbiyikoğlu, 1991: 10-12).

İkiztepe Tümülüsü

Güre'nin kuzeyinde, Kemaller mahallesinin 1,5 km doğusunda, Beylerhanı köyü ile İkiztepe mahallesi arasında, Gediz Irmağı yakınındaki doğal bir tepe üzerindedir. Kaçak kazılar sonucu tahrip olmuştur. 10 m yüksekliğinde ve 80 m çapındadır (Şekil. 4). Tümülüs dromoslu iki mezar odasına sahiptir. Odaların birinde tek diğesinde iki tane olmak üzere toplam üç kline vardır. Mezar odasının zemini taş döşelidir. Mezar odaları düz taş plakalar ile kapatılmıştır. Çeşitli mezar hediyeleri bulunmuştur. Bulunan eserler Lydia-Pers etkisindedir. Dromos önünde bulunan gümüş bir I. Darius sikkesi sebebiyle bu eserler MÖ 515-486 tarihleri arasına verilmektedir (Tezcan, 1976: 391-397). Kaçak kazılarla tahrip edilmiş olan tümülüste günümüzde Uşak Müzesi tarafından mezar odasında yer alan mermer klinelerin çıkarılması ve dramosta temizlik yapılarak tümülüsün planının çıkarılması amacıyla tekrar kazı gerçekleştirilmiştir. 14 m uzunluğunda çift dromoslu oldukları tespit edilmiştir. Karun hazinesi (Kroisos MÖ 560-546) olarak ifade edilen buluntuların bir kısmı İkiztepe Tümülüsü'ndeki 2 numaralı mezar odasında ortaya çıkarılan eserlerdir (Akbiyikoğlu, 1996: 163-176). Bu eserler içerisinde Aslan başlı ve kulplu gümüş yonca ağızlı oinokhoe, altın ve gümüş kakmalı, Pers kralı tasvirli phiale ile çeşitli gümüş phialeler, akıtacaklı kaplar, yeşim taşından tabak, ayaklı gümüş buhurdanlar, gümüş kepçeler gibi zengin eserler önemlidir (Özgen,

2010: 305-338). Yine bu tümölüsle aynı mevkide İkiztepe 2 Tümölüsü olarak tescillenen başka bir tümölüs te bulunmaktadır. Bu tümölüs 6 m yüksekliğinde ve 10 m çapındadır. Kaçak kazılar sonucu soyulduğu tespit edilmiş tümölüsün üzeri tamamen ağaçlarla örtölü olup orman oluşmuştur (Uşak, 2007: 45).

Şekil 4. İkiztepe Tümölüsü (Uşak, 2007).

Velışın Tepe Tümölüsü

Güre'nin 3 km kuzeyinde Gediz Irmağı'nın kenarındadır. Bölgedeki diğer tümölüsler yüksekteki doğal tepeler üzerine yapılmışken bu tümölüs daha alçakta eğimli bir arazide bulunmaktadır. 50 m çapında bir alanda yer almakta ve yüksekliği 30 m dir (Şekil. 5). Tümölüs 14.5 m çapında krepis duvarı çevrili olan irili ufaklı taşlardan yapılmıştır. Tümölüsün tepesinde dikili olan phallus Güre çevresinde sadece bu tümölüste vardır. Güney cephede bazı kaya mezarları bulunmuş olsa da bunlar daha geç bir döneme tarihlenmiştir. 1999 yılında yapılan kazı çalışmalarında Lydia Dönemi'ne ait mezar odası bulunamamıştır. Bunun sebebi olarak ise dolgunun aşırı sert olması veya bölgedeki Topçatepe, Basmacı, Yuvarlankaya gibi birkaç tümölüste de görölün tavansız mezar odasının olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kazı yapan uzmanlar bulunan çeşitli buluntular sebebiyle mezar odası bulunmamış olsa da Velışın Tepe Tümölüsü'nün MÖ 6. yüzyıla tarihlenmesi gerektiğini ifade etmektedir (Akbiyıköğlü, 1993: 53-63; İl, 2009: 790).

Şekil 5. Velışın Tepe Tümölüsü (Uşak, 2007).

Aktepe Tümülüsü

Güre'nin 4 km kuzeybatısında ve Gediz Irmağı'nın doğusundadır. Kaçak kazılarla tahrip edilen tümülüslerden birisi de Aktepe Tümülüsü'dür. 1987 yılında kazısı yapılmıştır (Şekil. 6) (Dinç, 1993: 12). 200 m çapında doğal bir tepe üzerinde yer alan tümülüs yaklaşık 10 m yüksekliğinde ve 40 m çapındadır. Dromos ve bir mezar odası bulunmaktadır. Aktepe Tümülüsü'nde kline ve duvarlar zengin boya bezemeleri ile süslenmiştir. Lydionlar, alabastronlar, çeşitli süs eşyaları ve vazolar ile zengin mezar hediyeleri bulunmuştur. MÖ 6. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilmektedir (MÖ 525-500) (Dinç, 1993: 244-260; Baughan, 2008: 24). Kireç taşından yapılmış dikdörtgen planlı mezar odası bölgedeki Lydia Dönemi tümülüslerinin güzel örneklerinden birisidir (Uşak, 2007: 35). Aktepe Tümülüsü'nün en önemli özelliklerinden birisi mezar odasının duvarlarında yer alan gerçek boyutlarda işlenmiş olan boyalı insan figürleridir. Klinenin her iki yanında yer alan bir kadınla bir erkek figürün elinde zeytin dalları vardır (Baughan, 2008: 24; Hasdağlı, 2017: 68-69). 1987 yılında yapılan çalışmalarda Aktepe Tümülüsü'nün mezar odasının temizliği gerçekleştirilerek klinenin parçaları Uşak Müzesi'ne getirilmiştir (Ceylan, 2023: 215).

Şekil 6. Aktepe Tümülüsü ((H. Oy arşivi).

Toptepe Tümülüsü

Güre'nin 4 km kuzeybatısında, Uşak-İzmir karayolunun 1 km kuzeyinde, Gediz Irmağı'na yakın bir alanda doğal bir tepe üzerinde bulunur. 17 m yüksekliğinde 190 m çapındadır (Şekil. 7). Tümülüsün alt tarafı oldukça sarpıtır. Tümülüsün üzerinde çam ve meşe ağaçları vardır. Kuzeyinden Gediz Irmağı akmaktadır. Üzerinde kaçak kazı izleri bulunmaktadır. 1962 yılındaki kaçak kazılarda tümülüs soyulmuştur. Bu tümülüs dromoslu olup kapısı bulunmaktadır. Klineli mezar odasının tavanı düz levha taşlardan örülmüştür. Altın, bronz, gümüş ve cam eserler ölü hediyesi olarak mezar odasına bırakılmıştır (Hasdağlı, 2017: 69).

Şekil 7. Toptepe Tümülüsü (Uşak, 2007).

Topçatepe Tümülüsü

Güre'nin 3.5-4 km kuzeydoğusunda yer alır. Doğal bir tepe üzerinde bulunan tümülüs 20 m yüksekliğinde ve 90 m çapındadır. Kaçak kazılarla tahrip olan tümülüste 1989 yılında müze tarafından kurtarma kazısı yapılmıştır (Şekil. 8). Krepisi bulunmaktadır. Dromos ise bulunamamıştır. Mezar odası yerel kireç taşından yapılmıştır. Lahit zemine açılan çukur içerisine yerleştirilmiştir. Bu tümülüs MÖ 525- 400 yılları arasına tarihlenmektedir (Hasdağlı, 2017: 69-70). Mevcut durumunda şu an üzerinde toprakla kapanmış olan tümülüsün üzerinde ağaçlar bulunmaktadır.

Şekil 8. Topçatepe Tümülüsü (Uşak, 2007).

Yuvarlankaya Tümülüsü

Güre'nin 1 km batısında Uşak-İzmir karayolunun yakınındadır. 10 m yükseklikte ve 80 m çapındadır. 1964 yılındaki kaçak kazılar sonucunda büyük tahribata uğramıştır. 1993 yılında ise tescil edilmiştir (Uşak, 2007: 56).

Pekmeztaşı Tümülüsü

Güre'nin 2 km batısında Uşak-İzmir karayolunun 100 m kuzeyindedir. Doğal bir tepe üzerinde bulunan tümülüs 8 m yükseklikte ve 25 m çapındadır (Şekil. 9). 1985 yılında kaçak kazılar sonucu taştan yapılmış olan dromos ve mezar odası soyulmuştur. Mezarın Antik Çağda da soyulmuş olduğu anlaşılmıştır. Şu an tümülüsün üzeri tamamen toprakla kapanmış olup çam ağaçlarından oluşan orman örtüsü oluşmuştur (Uşak, 2007: 49).

Şekil 9. Pekmeztaş Tümülüsü (Uşak, 2007).

Arkaltı Tümülüsü

Güre'deki Aktepe Tümülüsü'nün 550 m güneyinde Uşak-İzmir yolu kıyısındadır. Doğal bir tepe üzerinde bulunan tümülüsün yüksekliği 6 m ve çapı ise 100 m dir. Tümülüsün üzeri tamamıyla çam ağaçları ile kaplı olup uzaktan görülmesi kolay değildir. Üzerinde kaçak kazı izleri bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya KVKBK, 2014).

Çanaktepe Tümülüsü

Güre'de, Aktepe Tümülüsü'nün 300 m güneybatısında bulunmaktadır. Doğal bir tepe üzerinde bulunan tümülüsün üzerinde kaçak kazı izleri bulunmasına rağmen mezar odasına ulaşamadığı düşünülmektedir. 14 m yüksekliğinde, 120 m çapında olan bu tümülüsün üzeri ve çevresi yoğun çam ağaçları ile kaplı olup uzaktan görülmesi kolay değildir.

Yoncalı Tümülüsü

Güre köyünün 1.5 km güneybatısında, Uşak-İzmir karayolunun 500 m güneyinde yer alır. 130 m çapında bir alanda bulunan tümülüsün tepesinde yaklaşık 2 m derinliğinde kaçak kazı çukuru vardır. Buradan tümülüsün içine girildiğini ve içerisinde 2 m uzunluğunda bir alan olduğu ifade eden bilgiler verilmiştir.

2. Banaz İlçesi Tümülüsleri

Banaz ilçesi kuzeyinde yüksek tepelerden oluşan Murat Dağı ile güneyinde yer alan Banaz ovasından oluşmaktadır. Tümülüsler ise daha çok ovalık olan bölgede bulunur. Murat Dağı çevresinde olması muhtemel tümülüsler ise yoğun orman varlığı sebebiyle ya tespit edilememiş ya da tümülüs yapımı için tercih edilmemiş olabilir. Banaz'da tespit edilen tümülüsler şunlardır.

Aslantaş I-II Tümülüsü

Büyükoturak köyü, Kozviran mahallesindedir. Banaz-Afyonkarahisar karayolunun kuzeyinde, Dumlupınar rampasının başlangıcında sol tarafta bulunmaktadır. Arazi yolunu 2 km takip ederek ulaşılır. Burada iki tane tümülüs var olup Aslantaş I ve Aslantaş II olarak isimlendirilmiştir. Her iki tümülüsün arasında 15 m kadar mesafe vardır. Aslantaş I Tümülüsü 3 m yüksekliğinde ve 20 m çapındadır. 1993 yılında Uşak Müzesi tarafından kurtarma kazısı yapılmıştır. Tepeden 4 m kadar aşağısı humuslu killi toprak karışımı olup oda seviyesine ulaşılmış ve oda seviyesinde ise ana kaya yongalarla doldurulmuştur. Dolgu içerisinde çürümüş ardıç ağacı parçaları bulunmuş ve mezar odasının yığmanın orta kısmında taş örgü duvarlara sahip olduğu değerlendirilmiştir. Antik Çağda soyulmuş olan bu mezar Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Aslantaş II Tümülüsü ise birkaç m yüksekliğinde ve 25 m çapındadır. Tarım nedeniyle gittikçe yayvanlaşmıştır. Burasının da diğer tümülüs gibi Antik Çağda soyulduğu düşünülmektedir (Uşak, 2007: 61-62).

Kuşdemirler Tümülüsü

Banaz ilçe merkezinin kuzeybatısındaki Dilek Mahallesi sınırları içerisinde bulunmakta olup Kuşdemir köyü yolu üzerindedir. Banaz'dan Kuşdemir köyüne giderken yol üzerinde bulunmaktadır. Tümülüsün yüksekliği 8 m dir ve çam ağaçları ile çevrilidir. 30 m çapında ve toprak yığma bir tümülüstür. Etrafı bir çit ile çevrili olup tümülüsün üzerinde radyo-tv verici istasyonu bulunmaktadır.

Çubukkırı Tümülüsü

Susuz köyü Çubukkırı mevkiindedir. Bu tümülüse Susuz köyüne varmadan arazi yoluyla ulaşılır. Susuz köyüne yaklaşık 3 km uzaklıktadır. 5 m yüksekliğinde ve 30 m çapında olan bu tümülüs toprak ve küçük kaya parçaları ile oluşturulmuştur. Güney tarafında iki tane kaçak kazı tüneli vardır. Batı tarafta ise orta kısmına kadar yarma açılarak kaçak kazıcılar tarafından kazılmıştır. Mezar odası görünmemektedir (Uşak, 2007: 69).

Ahat Çeçtepe Tümülüsü

Şaban Köyü, Ahat arazi yolu üzerindedir. Ahat köyüne 2 km uzaklıktadır. Yaklaşık 8 m yükseklikte ve 12 m çapındadır. Oldukça küçük bir tümülüstür. Yığma konisi küçük kaya parçaları ile birlikte toprağın yığılması ile meydana gelmiştir. Üzeri ve çevresi çalılık olup kaçak kazı çukurları vardır. Oldukça yayvan bir tümülüs olup üst kısmı düzdür ve çevreden belli olmamaktadır (Uşak, 2007, s. 58). Ahat Bölgesi'nde Çeçtepe Tümülüsü haricinde 6 tane daha tümülüs bulunmaktadır. Birbirine yakın olan bu sahada 20-30 m çaplarında 3-5 m yükseklikte olan bu tümülüslerin hepsi toprak yığmadır ve üzeri meşe ağaçları ile çevrili olup tarım alanları içerisinde kalmıştır. Çevredeki tümülüsler bulunduğu mevkinin isminden dolayı Çeçtepe tümülüs sahası olarak değerlendirilmektedir (Uşak, 2007: 66).

Şerifdede Tümülüsü

Ahat ve Şaban köylerini birbirine bağlayan arazi yolunun sağında Ahat köyüne 300 m uzaklıktadır. Yaklaşık 2 m yüksekliğinde ve 12 m çapında küçük bir tümülüstür. Etrafında tarım yapılması sebebiyle yayvan bir şekildedir (Uşak, 2007: 89).

Başkonak Tümülüsleri

Başkonak köyü girişindedir. Doğal bir tepe üzerinde küçük bir tümülüstür. Yaklaşık 8 m çapında ve 3 m yükseklikte (Şekil. 10). Biraz daha aşağıda diğer tümülüs bulunmaktadır. Bu tümülüs 10 m çapında ve 4 m yüksekliğindedir. Üzerinde çam ağaçları bulunmaktadır. Roma Dönemi'ne ait olduğu değerlendirilmiştir (Uşak, 2007: 64-73).

Şekil 10. Başkonak Tümülüsü (H. Oy arşivi).

Kalkankaya Tümülüsü

Yenice köyünün 1 km kuzeydoğusundadır. Yaklaşık 10 m yüksekliğinde ve 12 m çapındadır. Tümülüs üzerinde 4 m genişliğinde 5 m uzunluğunda iki adet yarma açılmış olup kaçak kazılar sonucu tahrip edilmiştir (Şekil. 11). Açılan ilk yarmadan mezar odasına ulaşılammış fakat ikinci yarmada mezar odasına ulaşıp tahrip edilmiştir. Mezar odası 2 m yüksekliğinde 3 m genişliğinde kesme taş bloklardan yapılmıştır. Tümülüs 2016 yılında tescil edilmiştir ve tescil tutanaklarında Lydia Bölgesi tümülüslerine benzediği ve Lydia Dönemi'ne tarihlenmesi gerektiği ifade edilmiştir (Uşak, 2007: 74).

Şekil 11. Kalkankaya Tümülüsü (H. Oy arşivi).

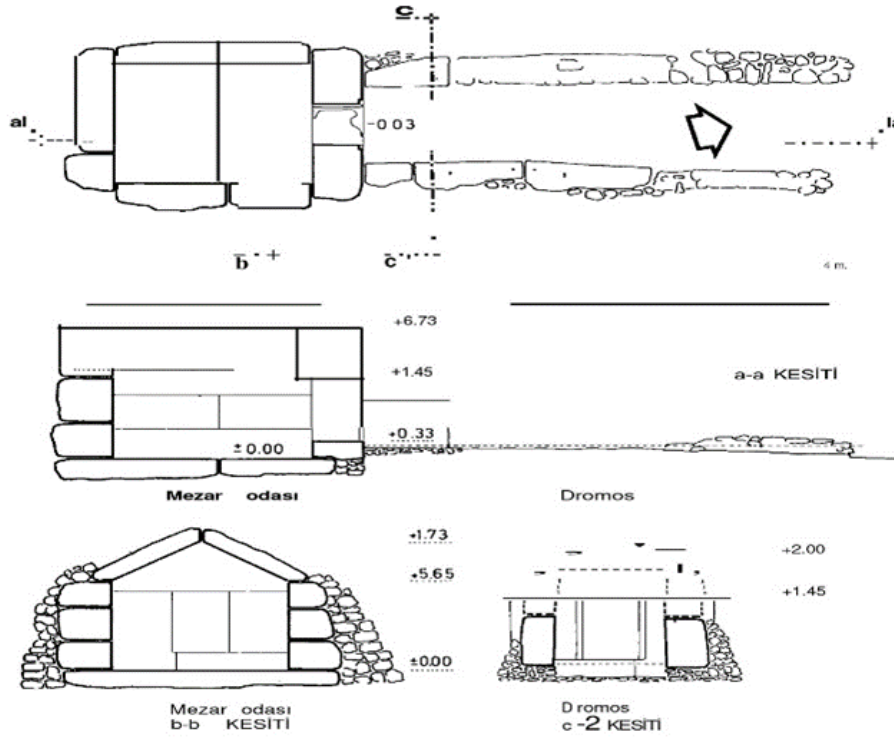
3. Sivaslı İlçesi Tümülüsleri

Selçukler Tümülüsleri

Nezih Fıratlı tarafından 1966-1970 yılları arasında Sivaslı ilçesindeki Selçukler'de yapılan kazılar sırasında birisi daha önceden tahrip edilmiş olan aynı bölgede 3 tane tümülüs bulunduğu belirtilmektedir. Daha sonra bu tümülüslerde kazı çalışması yapılmıştır (Fıratlı, 1972: 109). T1, T2 ve T3 olarak isimlendirilen bu tümülüslerin bir dromos, ön oda ve mezar odasından oluştukları anlaşılmıştır. Dromoslar mezar odasına kıyasla daha özensiz yapılmıştır. Mezar odalarının üst kısmı semerdam şeklindedir. Mezar odası ve dromos girişlerinin çift kanatlı taştan kapı veya kapak taşlarıyla örtüldüğü görülür. Oda tabanının taş döşeme, dromos tabanının ise sıkıştırılmış topraktan olduğu belirlenmiştir (İzmirli, 1975: 44).

T1 Tümülüsü

Daha önceden tahrip edilmiş olan, bir oda ve dromosdan oluşan bu tümülüsün krepisi yoktur. Dromosun zemini sıkıştırılmış topraktan yapılmıştır. Taştan yapılmış mezar odası kareye yakın ve semardam çatılıdır ve zemini taş döşelidir. Mezar odasının girişi bir kapak taşı ile örtülmüş olduğu anlaşılmaktadır (Şekil. 12). Mezar odasının özenli bir işçiliği vardır. Dromos kazılırken zeminin altında bir Lydia Dönemi seramik parçası bulunmuştur (İzmirli, 1975: 44-45).

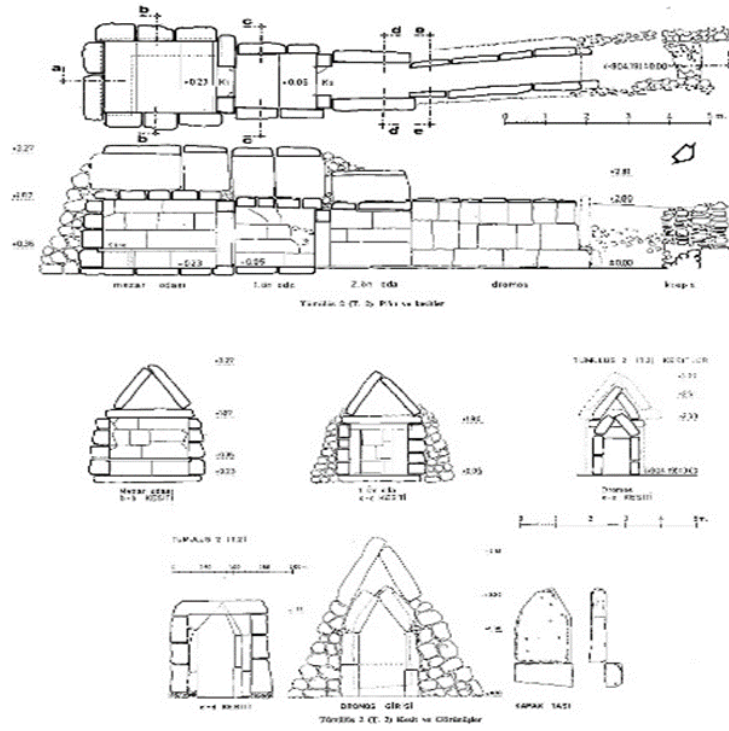
Şekil 12. T1 Tümülü Plan ve Kesiti (İzmirligil, 1975).

T2 Tümülü

55 m çapında ve 10 m yüksekliğindeki bu tümülüs dikdörtgen bir mezar odası ve iki ön oda ile dromostan oluşmaktadır (Şekil. 13-14). Dromosun önünde düzenli moloz taş sıralarından oluşan 1.70 m eninde bir krepis bulunur. Semerdam şeklinde taşlarla örtülü olan dromosun ağzı iki parçadan meydana gelen kapak taşı ile örtülüdür. Mezar odasının ve daha alçak olan iki ön odanın üzerleri düz taş hatıllarla örtülmüştür. Mezar odasının iki kanatlı mermer kapısı vardır. Klinesi kırıktır. Mezar odası ve birinci ön odası mermerden yapılmış, döşemeleri ise kesme taştandır. İkinci ön oda ile dromosunki ise sıkıştırılmış topraktır (İzmirligil, 1975: 45-46).

Şekil 13. T2 Tümülü (H. Oy arşivi).

Şekil 14. T2 Tümülüsü Plan ve Kesiti (İzmirligil, 1975).

T3 Tümülüsü

75 m çapında ve 12 m yüksekliğindedir (Şekil. 15). Dikdörtgene yakın mezar odası ve dromosdan meydana gelmiştir. Mezar odasının üzeri düz bloklarla örtülüdür. Dromos ile mezar odası arasında bir kapak taşı örtmektedir (İzmirligil, 1975: 46-47).

Selçuklar tümülüslerinde hiçbir buluntu olmaması, bu mezarların kesin olarak tarihlendirmesini engellemektedir. Selçuklar tümülüslerine benzeyen Güre-İkiztepe Tümülüsü'nün mezar odası içindeki buluntuların Pers etkileri göstermesi sebebiyle aynı devre ait olabileceğini gösterir. Bu mezarların gerek Lydia tümülüs mezar odalarına yakın benzerlikleri, gerek yakın çevresinde Pers etkisi gösteren diğer mezarların bulunması nedeniyle, MÖ 5. yüzyılda yaygınlaşmış olan Anadolu-Pers kültürüne ait olduğu söylenebilir. Bu tümülüsler MÖ 6-5. yüzyıllarda Anadolu-Pers kültürünün Anadolu'daki yaygınlığını göstermektedir (İzmirligil, 1975: 48).

Şekil 15. T3 Tümülüsü (H. Oy arşivi).

Tahtalı Tümölüsü

Azizler köyü sınırları içerisinde, köyün 2.5 km kuzeybatısındaki Kökez yolu üzerinde meşelik bir alan içerisinde yer almaktadır. Bu alanda çeşitli çanak çömlek buluntuların yanı sıra Roma Dönemi mimari parçaları ve seramikleri tespit edilmiştir. Hemen güney tarafındaki meşelik alan içerisinde ise küçük bir yığma tepe şeklinde tümölüs olduğu belirlenmiştir. Bu tümölüs Banaz çayına hakim bir tepe üzerindedir. 3 m yüksekliğinde ve 15 m çapında doğal kaya ve toprakla oluşturulmuştur. Tümölüsün tepesinde 3 m çapında 2 m derinliğinde kaçak kazı çukuru bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya KVKBK, 2015) (Şekil. 16).

Şekil 16. Tahtalı Tümölüsü (H. Oy arşivi).

Çayırılıpınar Tümölüsü

Akarca köyünün kuzeydoğusunda yaklaşık 3,5 km uzaklıktadır. 6 m yüksekliğinde ve 15 m çapında olan bu tümölüs üzerinde çok büyük bir kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Tarım arazisi içerisinde belirgin bir şekilde görülebilmektedir. 1990 yılında tescil edilmiştir (Şekil. 17) (Uşak, 2007: 136).

Şekil 17. Çayırılıpınar Tümölüsü (Uşak, 2007).

Dedeçamı Tümölüsü

Akarca köyünün 2.5 km kuzeydoğusunda bulunur. 3 m yüksekliğinde ve 30 m çapındadır. Etrafta belirgin bir şekilde görülebilen bu tümölüsün tam tepesinden derin bir kaçak kazı çukuru bulunmaktadır (Şekil. 18).

Şekil 18. Dedeçamı Tümülüsü (Uşak, 2007).

Dedeballar Tümülüsü

Tatar Kasabası, Dedeballer mezarlığı içerisinde bulunmaktadır. Tümülüsün çevresinde çok sayıda kaçak kazı izleri olup 20 m çapında ve yüksekliği 3 m kadardır (Taştēmür ve Dinç, 2019: 487).

Küçük Kepez Tepesi Tümülüsü

Yayalar köyü ile Çubuklu-Budaklar yol kavşağının tam ortasında bulunur. Yayalar köyü Küçük Kepez mevkiindedir. Köye 600 m uzaklıkta olup Budaklar yolunun 15 m içerisinde. 3 m yüksekliğinde ve 10 m çapında olan bu tümülüsün konisi toprak yığmadır (Uşak, 2007: 142).

Yayalar Tümülüsü

Yayalar köyünün 4 km güneyinde bulunmaktadır. Yayalar asfalt yolunun 500 m doğusundadır. Etrafı tarım arazileri ile çevrilidir. Tümülüs 15 m yüksekliğinde ve 80x50 m genişliğindedir. Üzerinde çok derin kaçak kazı izleri olmasına rağmen mezar odasına ulaşamadığı değerlendirilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya KVKBK, 2017) (Şekil. 19).

Şekil 19. Yayalar Tümülüsü (H. Oy arşivi).

4. Karahallı İlçesi Tümülüsleri

Karahallı ilçesi Uşak ilinin güneydoğusunda bulunmaktadır. Arazi bakımından çok küçük bir ilçe olduğu için kayıtlarda bir herhangi bir tümülüs bulunmamaktadır. İlçenin kuzeyi kanyonlarla çevrili olup güneyinde ise Denizli'ye sınır oluşturmaktadır (Uşak, 2007).

5. Ulubey İlçesi Tümülüsleri

Höyük Mevkii Tümülüsü

Avgan köyünün 2 km doğusunda Tek Höyük tepesinde bulunmaktadır. Tümülüsün yüksekliği 5 m, çapı ise 19 m dir. Üzerinde kaçak kazı çukuru bulunmaktadır (Şekil. 20) (Uşak, 2007: 155).

Şekil 20. Höyük Mevkii Tümülüsü (H. Oy arşivi).

İkiz Höyük Tümülüsü

Avgan köyünün kuzeydoğusunda, Avgan ile Şükranıye köyü arasındadır. Avgan köyüne 4 km uzaklıktadır. Birisi büyük diğeri küçük yan yana iki tepeden oluşmaktadır. Bu nedenle İkiz Höyük Tümülüsü olarak isimlendirilmiştir (Şekil. 21). Büyük olan tümülüs 10 m yüksekliğinde ve 60 m çapındadır. Küçüğü ise 2-3 m yüksekliğinde ve 16 m çapındadır. Her ikisi de birbirine bitişiktir. Tümülüsün üzerinde kaçak kazı izleri bulunmaktadır. İş makinasıyla tahrip edilmeye çalışılmıştır. Tamamen toprakla yığılmış olan bu tümülüs tarım arazileri içerisinde çok belirgin bir şekilde görülebilmektedir (Oy vd., 2019: 214-215).

Şekil 21. İkiz Höyük Tümülüsü (H. Oy arşivi).

6. Eşme İlçesi Tümülüsleri

Yağlar I-II Tümülüsleri

Eşme ilçe merkezindeki 3 Eylül mahallesinde tarım arazileri içinde yer alır. Yağlar I Tümülüsü 3 m yüksekliğinde ve 25 m çapındadır. Tümülüsün ortasında büyük bir kaçak kazı çukuru vardır ve mezar tahrip edilmiştir. Tahrip edilen alandaki büyük kayrak taşların mezar odasına ait olabileceği değerlendirilmiştir. Yağlar II Tümülüsü ise yine aynı alanda 3 m yüksekliğinde ve 15 m çapındadır. Bu tümülüsün de merkezinde büyük bir kaçak kazı çukuru vardır ve tahrip edilmiştir (Uşak, 2007: 93-94). Bu tümülüsler bulunduğu mahalleden ismini alarak 3 Eylül Tümülüsleri adıyla 2020 yılında tescil edilmiştir.

Göztepe Tümülüsü

Ahmetler köyü, Göztepe mevkiindedir (Şekil. 22). Tümülüs Ahmetler köyü İstasyon mahallesinde bulunmaktadır. İstasyon mahallesinin 850 m kuzeydoğusundadır. 50-55 m çapında olup yüksekliği 7-8 m kadardır. Hemen 150 m güneyinde köy mezarlığı vardır.

Şekil 22. Göztepe Tümülüsü (H. Oy arşivi).

Naltepe Tümülüsü

Saraycık köyünün 1.5 km kuzeydoğusunda, asfalt yolun 70 m sağında yer almaktadır. Doğal bir yükselti üzerinde olan tümülüs yaklaşık 5 m yükseklikte ve 30 m çapında bir alandadır. Üzeri ağaçlık olup çevresi tarım arazilerinden oluşmaktadır (Şekil. 23).

Şekil 23. Naltepe Tümülüsü (H. Oy arşivi).

Bekirdamı Tümülüsü

Bozlar köyü, Doğular mahallesindedir. Mahallenin 3 km kuzeydoğusunda Bekirdamı Tepesi üzerinde yer alır. Bu tümülüs 6 m çapında 1 m yükseklikte küçük bir tümülüstür. Yerel halk tarafından Tömbek Tepe diye anılır. Üzeri oldukça açıldığı için krepis duvarı ortaya çıkmıştır. 1960'lı yıllarda kaçak kazılar sonucu tahrip edilmiş bir tümülüstür (Uşak, 2007: 102).

Hozantepe Tümülüsü

Bozlar köyü, Ahmetler mahallesindedir. Ahmetler mahallesinin 1 km batısında yer alır. Tümülüs 4 m yüksekliğinde 20 m çapındadır. Çok önceden kazak kazılar sonucu tahrip edilmiştir.

Hozat Tümülüsü

Bozlar-İsalar köyü yol üzeri, Hozan mevkiindedir. Bozlar köyünün çıkışında Bozlar-İsalar köy yolunun 250 m sağındadır. Tümülüs 3 m yüksekliğinde ve 30 m çapındadır. Üzerinde kaçak kazı çukurları

bulunan tümülüsün dromosuna ait bloklar görülebilmektedir. Ayrıca tümülüsü çevreleyen krepis duvarı da görülür (Uşak, 2007: 110).

Yeşiller I-II Tümülüsü

Bozlar köyü, Taşköy mahallesinde, Taşköy'den Yeniköy mahallesine giden yolun üzerinde bulunan Yeşiller mevkiindedir. Birinci tümülüs 1 m yüksekliğinde ve 5 m çapındadır. İkinci tümülüs ise 1 m yüksekliğinde ve 8 m çapındadır. Her iki tümülüs kaçak kazılarla tahrip edilmiş olup tümülüslerde 3-4 m uzunluğunda 3 tane kayrak taşı ve moloz taşlar görülmektedir. Tümülüsün konisi tarım sebebiyle dağılmıştır (Uşak, 2007: 127).

Mezarlıtepe Tümülüsü

Bozlar köyü Doğular Mahallesi Hozan Tepe mevkiindedir. Mezarlıtepe Bozlar köyünün 6 km kuzeydoğusundadır. Mesotimos antik kentine de 2 km mesafededir.

Kuletepe Tümülüsü

Eşme'ye 10 km mesafede bulunan Ağabey köyünün güneydoğusunda köye hâkim bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Yerel halk tarafından Seyrektepe olarak bilinen tümülüs yerel kayrak taşlardan ve moloz taşlardan yapılmıştır. Yaklaşık 5 m yüksekliğinde ve 30 m çapındadır. Çevresinde bir hendek açılarak sınırları belirlemiş olan tümülüsün üzerinde kaçak kazı izleri bulunmaktadır.

Kocabey Tümülüsü

Kocabey köyü arazisinde bulunmaktadır. Tümülüs tahrip edilmiş olup 40 m çapında bir alanda yer almaktadır. 2022 yılında tescillenmiştir.

Çıplaktepe Tümülüsü

Eşme ilçesinin kuzeybatısında, Kula-Eşme yolunun 600 m batısında, Kemer köyü arazisinde bulunmaktadır. Bu tümülüste 1999 yılında Uşak Müzesi tarafından kurtarma kazıları yapılmıştır. Yaklaşık 40 m çapında bir alanda bulunan tümülüse 6.5 m uzunluğunda bir dromosla ulaşılmaktadır. Kapısı ve mezar odasının tespit edildiği bu tümülüsün içerisi kaçak kazılar sonucu boşaltılmıştır. Tümülüs MÖ 6-4. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir ve 2020 yılında tescil edilmiştir.

Düzköy Tümülüsü

Eşme ilçesinin kuzeydoğusundaki Aydın köyündedir. Aydın köyü Düzköy mahallesinde, Seyribaz-Sihirbaz mahallesinin 700-800 m güney-güneybatısında yöre halkının höyük dediği alanda bulunmaktadır. 20 m yükseklikte ve 100 m çapındadır. Burası Düzköy ile Seyribaz Mahallesi arasında kalan ve asfalt yoldan rahatça görülebilen belirgin bir yüksek tepedir. Yerel halk höyük olarak isimlendirmiş olsa da üzerinde herhangi bir çanak çömlek tespit edilememiştir. Burası bir tümülüs olacak niteliktedir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Tümülüsler Uşak bölgesinde oldukça yaygındır. Yukarıda ele alınan tümülüsler, ilin orta kesimlerindeki bölgelerde tekil olarak, Güre ve yakın çevresindekiler ise gruplar halinde görülmektedir. Aynı şekilde Banaz-Ahat çevresi, Sivaslı-Selçikler ve Eşme ilçesinin kuzeyindeki tümülüsler de birbirine yakın ve gruplar halindedir. Bunun sebebi olarak ise yakın çevresinde Lydia yerleşimlerinin varlığı ve varlıklı kişilerin bu bölgeleri tercih etmiş olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu tümülüslerin bir kısmı antik dönemlerde tahrip edilmiş olup bir kısmı da modern zamanlarda tahribe uğramıştır.

Lydia Bölgesi'ndeki tümülüs geleneği MÖ 7-6. yüzyıllarda yaygın bir şekilde vardır. MÖ 547 yılında Perslerin, Sardeis'i işgalleri ile Lydia'da Pers etkili tümülüsler yapılmıştır. Uşak bölgesi tümülüslerinden Güre tümülüsleri Lydia Dönemi'ne ait olup Selçuklar tümülüsleri ise Lydia geleneğinde fakat Pers etkili tümülüslerdir.

Uşak'ın batısında Manisa sınırında Cinoğlu Tümülüsü, en doğusunda ise Aslantaş I-II tümülüsleri vardır. Uşak Bölgesi tümülüsleri Uşak'ın batısında Gediz Irmağı'nın geçtiği bölge ve çevresinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle Güre bölgesinde ve Manisa sınırına yakın Eşme'nin Bozlar köyü civarındaki tümülüsler Lydia Dönemi'ne ait olarak dikkat çekmektedir. Uşak Bölgesi'nde tümülüsler sadece Gediz çevresinde ve Gediz'in geçtiği güzergâhta değil daha iç kesimlerde de bulunmaktadır fakat asıl yoğunluk yine Uşak ilinin batısındaki Gediz ve ona yakın bölgelerde ve Eşme çevresindedir.

Güre bölgesindeki tümülüsler genellikle yüksek tepe üzerinde olmakla beraber Uşak ovasından güneye doğru olan alanda, özellikle Ulubey çevresindeki bazı tümülüsler düz alanlara da yapılmıştır. Güre çevresinde tespit edilmemiş daha çok sayıda tümülüs olacağını da değerlendirmek gerekir. Çünkü Güre çevresi yoğun orman örtüsü ve engebeli yapısı sebebiyle ulaşımı kolay olmayan ormanlık alanlarda henüz tespit edilememiş çok sayıda tümülüsün olması kuvvetle muhtemeldir.

Uşak'ın kuzeyindeki Elmadağ ve Murat Dağında tümülüs tespit edilememiştir. Bu bölgeler yüksek ve ormanlıktır. Ulubey'in güneyindeki Adıgüzel barajına doğru uzanan bölgelerde de yoğun orman örtüsü sebebiyle tümülüsler belirlenememiştir. Karahallı arazisi ise oldukça küçük olduğundan orada da şimdilik herhangi bir tümülüs yoktur. Diğer bölgelerde ise tümülüsler az veya çok dağılım göstermektedir.

Uşak Bölgesi'ndeki, özellikle Uşak'ın batısında Güre çevresinde var olan tümülüsler Lydia Dönemi Tümülüsleridir (MÖ 7-6. yy). Sivaslı-Selçuklar ve çevresinde olan tümülüsler ise Pers etkilerini göstermektedir (MÖ 6-5. yy). Bu nedenle Uşak Bölgesi'ndeki tümülüsleri kronolojik olarak Lydia Dönemi tümülüsleri ve ardından Pers etkili tümülüsler ve Helenistik-Roma Dönemi tümülüsleri olarak üç grup halinde değerlendirmek mümkündür. İlin doğusunda bulunan Aslantaş ve Bağkonak tümülüsleri ise Roma Dönemi'ne tarihlendirilmektedir.

Uşak Bölgesi'ndeki tümülüsler genellikle dromoslu, ön oda ve taştan yapılmış mezar odasından oluşmakta ve çeşitli örtü sistemleriyle inşa edilmişlerdir. Güre çevresindeki tümülüsler krepis duvarı ile çevrelenmiş olmaları bakımından Selçuklar'deki tümülüslerden ayrılmaktadır. Selçuklar tümülüsleri, yatay taş hatıllı veya semerdam şeklinde üst örtüleri, küçük odaları, dromosları ve özenli bir işçilikle yapılmış, iri blok taşlardan meydana gelen taş duvarlarıyla Lydia tümülüslerine yakın benzerlik gösterirler. Mezar odası üzerinde yer alan toprak yığının yükünü hafifletici semerdam benzeri çatı, Lydia mezarlarında görülmemektedir.

Uşak'ta tespit edilen tümülüsler haricinde bölgede çok daha fazla sayıda tümülüs olduğu muhakkaktır. Tümülüsler Uşak genelinde hemen hemen her bölgede bulunmaktadır ve Batı Anadolu'daki tümülüs geleneğini göstermesi bakımından büyük bir zenginlik oluşturmaktadır. Uşak Müzesi'ndeki tümülüs buluntuları da bölgedeki kültürel zenginliği gösteren ve dünya çapında önemli eserlerdir.

Uşak Bölgesi'ndeki tümülüslerin çoğu kaçak kazılarla tahrip edilmiştir. Lydia ve Uşak tümülüslerinin inşaatında mermer, kireçtaşı gibi taşlar kesilerek blok halinde kullanılmıştır. İnce işçilikli ve düzgün yüzeylere sahip olarak hazırlanan taşlar özellikle mezar odasının inşasında çok özenli kullanılarak inşa edilmiştir. Bu malzemeler muhtemelen bölgedeki yakın yataklardan temin edilmiştir.

Uşak Bölgesi'ndeki tümülüslerin bir kısmı büyük boyutlu bazıları ise daha küçük boyutlu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, mezar sahiplerinin statüleri hakkında fikir vermesi veya en azından maddi olarak bunları karşılayabilecek güçlerinin olması sebebiyle soylu sınıfına ait varlıklı kişilerin mezarları

oldukları düşünülebilir. Tümülüsler kişinin ekonomik gücü ve sosyal statüsünü göstermesi bakımından özel örneklerdir. Özellikle Güre çevresindeki zengin mezar buluntuları mezar sahiplerinin statüsünü gösteren çok güzel ve önemli örnekler sunmaktadır.

Tablo 1. Uşak Tümülüsleri

Tümülüs Adı	Bulunduğu Yer	Yükseklik (m)	Çap (m)
Kayaağıl Tümülüsü	Kayaağıl Köyü	10m	40m
Yenişehir Tümülüsü	Yenişehir Köyü	6m	45m
Gün Tümülüsü	Güneli Köyü	5-6m	25m
İnce Tümülüsü	Güneli Köyü	5-6m	60m
Asartepe Tümülüsü	Derbent Köyü	25m	150m
Göztepe Tümülüsü	Yeşildere Köyü	8m	25m
Cinali Tümülüsü	Hacı Ömerler Köyü	30m	40m
Karakuyu Tümülüsü	Karakuyu Köyü	6m	20m
Basmacı Tümülüsü	Güre	7m	30m
İkiztepe Tümülüsü	Güre	10m	80m
Velişintepe Tümülüsü	Güre	30m	50m
Aktepe Tümülüsü	Güre	10m	40m
Toptepe Tümülüsü	Güre	17m	190m
Topçatepe Tümülüsü	Güre	20m	90m
Yuvarlankaya Tümülüsü	Güre	10m	80m
Pekmeztaş Tümülüsü	Güre	8m	25m
Arkaltı Tümülüsü	Güre	6m	110m
Çanaktepe Tümülüsü	Güre	14m	120m
Yoncalı Tümülüsü	Güre	15m	130m
Aslantaş I-II Tümülüsü	Büyük Oturak Köyü	3m 2m	20m 25m
Kuşdemirler Tümülüsü	Kuşdemirler Köyü	8m	30m
Çubukkırı Tümülüsü	Susuz Köyü	5m	30m
Ahat Çeçtepe Tümülüsü	Şaban Köyü	8m	12m
Şerifdede Tümülüsü	Ahat Köyü	2m	12m

Bağkonak Tümülüsleri	Bağkonak Köyü	3m 4m	8m 10m
Kalkankaya Tümülüsü	Yenice Köyü	10m	12m
T1 Tümülüsü	Selçikler Kasabası	-?	-?
T2 Tümülüsü	Selçikler Kasabası	10m	55m
T3 Tümülüsü	Selçikler Kasabası	12m	75m
Tahtalı Tümülüsü	Azizler Köyü	3m	15m
Çayırılıpınar Tümülüsü	Akarca Köyü	6m	15m
Dedeçamı Tümülüsü	Akarca Köyü	3m	30m
Dedeballar Tümülüsü	Tatar Köyü	3m	20m
Küçük Kepez Tepesi Tümülüsü	Yayalar Köyü	3m	10m
Yayalar Tümülüsü	Yayalar Köyü	15m	80m
Höyük Mevkii Tümülüsü	Avgan Köyü	5m	19m
İkiz Höyük Tümülüsü	Avgan Köyü	10m 2m	60m 16m
Yağlar I-II Tümülüsleri	3 Eylül Mahallesi	3m 3m	25m 15m
Göztepe Tümülüsü	Ahmetler Köyü	8m	55m
Naltepe Tümülüsü	Saraycık Köyü	5m	30m
Bekirdamı Tümülüsü	Bozlar Köyü	1m	6m
Hozantepe Tümülüsü	Bozlar Köyü	4m	20m
Hozat Tümülüsü	Bozlar Köyü	3m	30m
Yeşiller Tümülüsü I-II	Bozlar Köyü	1m 1m	5m 8m
Mezarlıtepe Tümülüsü	Bozlar Köyü	-	-
Kuletepe Tümülüsü	Ağabey Köyü	5m	30m
Kocabey Tümülüsü	Kocabey Köyü	-	40m
Çıplaktepe Tümülüsü	Kemer Köyü	-	40m
Düzköy Tümülüsü	Aydınlı Köyü	20m	100m

Etik Standartlara Uyum

Çıkar Çatışması: Yazar diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Buna ilişkin ıslak imzalı onam formu, makale süreç dosyasına eklenmiştir.

Finansal Destek: Finansal destek bulunmamaktadır.

Teşekkür: Teşekkür edilecek kişi veya kurum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA:

- Akbıykoğlu, K. (1991). Güre Basmacı Tümülüsü KurtKazıkazısı. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, I, 1-23. Erişim Adresi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/muze_kurtarma/01.muze.kurtarma.pdf
- Akbıykoğlu, K. (1993). Güre Velişin Tepe Tümülüsü Kurtarma Kazısı. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, III, 53-63. Erişim adresi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/muze_kurtarma/03.muze.kurtarma.pdf
- Akbıykoğlu, K. (1994). Kayaagıl Tümülüsü Kurtarma Kazısı. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, IV, 69-82. Erişim Adresi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/muze_kurtarma/04.muze.kurtarma.pdf
- Akbıykoğlu, K. (1996). 1994 Yılı Güre İkiztepe Tümülüsü Kazısı. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, VI, 163-176. Erişim Adresi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/muze_kurtarma/06.muze.kurtarma.pdf
- Arslan, M. ve Metin, M. (2014). 2012 yılı Akyurt-Kalaba Tümülüsü Kurtarma Kazısı. Anadolu/Anatolia, 40, 145-178. Erişim Adresi: <https://www.acarindex.com/anadolu/2012-yili-akyurt-kalaba-tumulusu-kurtarma-kazisi-179875>
- Atasoy, S. (1974). Aphrodisias Yöresindeki Tümülüsler. Belleten, 38(151), 351-357. doi:10.37879/ttkbelleten.1169062
- Aydın, B. (2007). The Hellenistic Pottery and Small Finds of Kordon Tumulus at Kordon Köyü/Salihli (Manisa) 2001. Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien, 76, 7-64. doi: 10.1553/oejh76s7
- Baughan, E. (2008). Persian Riders in Lydia? The Painted Frieze of the Aktepe Tomb Kline. XVII International Congress of Classical Archaeology, Roma 22-26 September, Roma, 24-36. Erişim Adresi: <https://scholarship.richmond.edu/classicalstudies-faculty-publications/4/>
- Baughan, E. (2010). Lydian Burial Customs. N. D. Cahill (Ed.), Lydialılar ve Dünyaları/The Lydians and their World İçinde (s. 273-304). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ceylan, S. (2023). Uşak Müzesindeki Karun Hazinesi ve Anadolu-Pers Eserleri. Kurtuluşun 100. Yılında Uşak İçinde (s. 213-217). Uşak: Uşak Belediyesi Yayınları.
- Dedeoğlu, H. (1992). Yabızlar Tepesi Tümülüsü. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, II, 65-79. Erişim Adresi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/muze_kurtarma/02.muze.kurtarma.pdf

- Dinç, R. (1993). Lydia Tümülüsleri, (Yayımlanmamış Doktora tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Fıratlı, N. (1972). Uşak-Selçukler Kazısı ve Çevre Araştırmaları 1966-1970. Türk Arkeoloji Dergisi, XIX(2), 109-162. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkarkeolojidergisi/issue/67129/1048258>
- Gürtekin Demir, R. G. (2013). Lydian Art: Diversity and Cultural Interaction on an Anatolian Kingdom. Arkeoloji ve Sanat, 143, 87-102. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/27123856/LYDIA_SANATI_BIR_ANADOLU_KRALLIGINDA_%C3%87E%C5%9EITLILIK_VE_K%C3%9CLT%C3%9CREL_ETKILESIM_Lydian_Art_Diversity_and_Cultural_Interaction_on_an_Anatolian_Kingdom
- Hasdağlı, S. M. Z. (2017). Uşak'taki Lydia Tümülüsleri. R. M. Czichon, Ş. Söyler, B. Can ve İ. Çavuş (Ed.), Yüzey Araştırmaları ve Kazılar Işığında Uşak İçinde (s. 63-72). İstanbul: Zero Production.
- Henry, O. (2016). Marking Karian soil. Lydian Tumuli in Karia, Sixth to Fourth Century BC. U. Kelp, O. Henry (Ed.), Tumulus as Sema: Space, Politics, Culture and Religion in the First Millenium BC İçinde (s. 429-444). Boston: De Gruyter.
- Herodotos. (1973). Herodot Tarihi. (M. Ökmen, Çev.), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Homer. (1975). İlyada. (A. Erhat ve A. Kadir, Çev.), İstanbul: Sander Yayınları.
- Hürmüzlü, B. (2007). Pisidia'da Gümü Geleneklerinin Işığında Kültürler Arası İlişkiler. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15, 1-22. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/118031>
- Il, Ö. (2009). Tumuli Asiae Minoris Untersuchung zu den Phrygischen und Lydischen Tumulusgräbern der Eisenzeit im Zentralen und Westlichen Kleinasien, (Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades), Heidelberg University, Heidelberg.
- İzmirligil, Ü. (1975). Uşak-Selçukler tümülüsleri. Türk Arkeoloji Dergisi, 22(1), 41-69. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkarkeolojidergisi/issue/67103/1048005>
- Köroğlu, K. (2011). Urartu: Krallık ve Aşiretler. K. Köroğlu-E. Konyar (Ed.), Urartu, Doğu'da Değişim İçinde (s. 12-55). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu. (2014, Mart 28). 1611 Sayılı Karar [Kurul kararı]. Erişim Adresi: <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/23934,gure-1611.pdf?0>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu. (2014, Eylül 25). 1984 Sayılı Karar [Kurul kararı]. Erişim Adresi: <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/33582,yenisehir-1984.pdf>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu. (2015, Nisan 29). 2363 Sayılı Karar [Kurul kararı]. Erişim Adresi: <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/40418,guneli-2363.pdf>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu. (2015, Mayıs 28). 2435 Sayılı Karar [Kurul kararı]. Erişim Adresi: <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/40815,aziziler-2435.pdf?0>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu. (2017, Nisan 24). 3993 Sayılı Karar [Kurul kararı]. Erişim Adresi: <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/20170424-4-1.pdf>

- Liebhart, R. F., Darbyshire, G., Erder, E. and Marsh, B. (2016). A Fresh Look at the Tumuli of Gordion. U. Kelp, O. Henry (Ed.), *Tumulus as Sema: Space, Politics, Culture and Religion in the First Millenium BC İçinde* (s. 627-636). Boston: De Gruyter.
- Luke, C. and Roosevelt, C. H. (2016). Memory and Meaning in Bin tepe, the Lydian Cemetery of the 'Thousand Mounds'. U. Kelp, O. Henry (Ed.), *Tumulus as Sema. Space, Politics, Culture and Religion in the First Millenium BC İçinde* (s. 407-428). Boston: De Gruyter.
- Oy, H. (2018). İçbatı Anadolu'da Kutsal Bir Dağ: Murat Dağı (Dindymos). *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 40, 283-296. doi:10.21497/sefad.515373
- Oy, H. (2018). İlk tunç çağında Uşak I. Merkez, Banaz ve Sivaslı ilçeleri. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Oy, H. (2023). Three New Sites in Southeastern Lydia: Kapancık, Gerdekkayası, and Ören. E. Lafli, ve G. Labarre (Ed.), *Studies on the History and Archaeology of Lydia from the early Lydian Period to Late Antiquity İçinde* (s. 506). Besançon: Presses Universitaires de Franche-Comté.
- Oy, H. (2024). İlk Tunç Çağında Uşak II. Karahallı, Ulubey ve Eşme ilçeleri. Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Oy, H. Coşar, D. ve Bektaş, G. (2019). Uşak-Ulubey İlk Tunç Çağı Araştırmaları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 37(2), 209-229.
- Özgen, İ. ve Öztürk, J. (1996). *Heritage Recovered the Lydian Treasure*, İstanbul: Republic of Turkey Ministry of Culture.
- Özgen, İ. (2010). Lydian treasure. N. D. Cahill (Ed.), *The Lydians and their World İçinde* (s. 305-338). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pazarcı, S. (2017). Karun Hazinesi: Lanet mi, İhanet mi?. R. M. Czichon, Ş. Söyler, B. Can ve İ. Çavuş (Ed.), *Yüzey Araştırmaları ve Kazılar Işığında Uşak İçinde* (s. 53-62). İstanbul: Zero Production.
- Ratte, C. (2011). *Lydian Architecture Ashlar Masonry Structures at Sardis*. London: Harvard University Press.
- Roosevelt, C. H. (2006). Tumulus Ssurvey and Museum Research in Lydia, Western Turkey: Determining Lydian-and Persian-Period Settlement Patterns. *Journal of Field Archaeology*, 31(1), 61-76. doi:10.1179/009346906791072061
- Roosevelt, C. H. (2012). *The Archaeology of Lydia, from Gyges to Alexander*. New York: Cambridge University Press.
- Roosevelt, C. H. and Luke, C. (2008). Looting Lydia: The Destruction of an Archaeological Landscape in Western Turkey. N. Brodie, M. Kersel, C. Luke ve K. W. Tubb (Ed.), *Archaeology, Cultural Heritage, and the Antiquities Trade İçinde* (s. 173-187). Gainesville, FL: University Press of Florida.
- Sams, K. (2012). Frig tümölüsleri. T. Tüfekçi Sivas-H. Sivas (Ed.), *Frigler. Midas'ın Ülkesinde Anıtların Gölgesinde içinde* (s. 244-259). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sardes Antik Kenti ve Bin Tepeler Lydia Tümölüsleri Alan Yönetim Planı, 2024-2028. (2024). Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <http://www.kvmgm.gov.tr/Eklenti/120992,sardesyp20122024pdf.pdf?0>
- Sevin, V. (2013). *Anadolu'nun tarihi coğrafyası ı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Strabon. (2000). Geographika. Antik Anadolu Coğrafyası (XII, XIII, XIV). (A. Pekman, Çev.), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Şimşek, C. (1994). Beylerbeyi III Nolu Tümülüs Kazısı. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, IV, 117-127. Erişim Adresi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/muze_kurtarma/04.muze.kurtarma.pdf
- Tan, T. (2017). The Hellenistic Tumulus of Eşenköy in NW Turkey. *Anatolia Antiqua*, XXV, 33-52. doi:10.4000/anatoliaantiqua.437
- Taştemür, E. ve Dinçi M. (2019). 2017 Yılı Sebaste Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırması, Araştırma Sonuçları Toplantısı, 36(1), 479-500. Erişim Adresi: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/63779,36arastirma1pdf.pdf?0>
- Tezcan, B. (1976). İkiztepe Kazısı. VIII. Türk Tarih Kongresi, Cilt I İçinde (s. 391-397). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. Erişim Adresi: <https://ttk.gov.tr/viii-turk-tarih-kongresi-11-15-ekim-1976-ankara-i-cilt/>
- Tiryaki, S. G. (2016). Demir Çağ Milyas Mezarlıkları ve Ölü-Gömme Gelenekleri Üzerine Bir Ön-Değerlendirme. *Adalya*, XIX, 51-74. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/adalya/issue/54568/743796>
- Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri. (2007). İzmir: Uşak Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını.
- Ünan, S., Yıldırım, F. ve Karadaş, F. (2021). Kütahya, Akalan (Karadiğin) Tümülüsü Kurtarma Kazısı. Kütahya Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Tarih Araştırmaları Kütahya Müzesi 2020 Yıllığı İçinde (s. 21-68). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık.
- Yegül, F. K. (2020). Sardes: Tarih, Mimarlık ve Sehircilik. *Anadolu Araştırmaları*, 23, 135-158. doi:10.26650/anar.2020.23.820687
- Yıldırım, R. (2012). Uşak ve Yöresinin Kültürel Tarihi. M. M. Öntuğ ve Y. İnel (Ed.), II. Uşak Sempozyumu, 13-15 Ekim 2011, Cilt II İçinde (s. 907-921). Uşak: Uşak Valiliği Yayınları.
- Yıldırım, R. (2023). Antik çağlarda Uşak yöresi. *Kurtuluşun 100. Yılında Uşak İçinde* (s. 363-373). Uşak: Uşak Belediyesi Yayınları.
- Yıldırım, Ş. (2023). Trakya'nın Anıt Mezarları Tümülüsler. İstanbul: Aktif Yayınları.
- Yılmaz, M. A. (2017). Demir Çağı'nda Uşak. R. M. Czichon, Ş. Söyler, B. Can ve İ. Çavuş (Ed.), *Yüzey Araştırmaları ve Kazılar Işığında Uşak İçinde* (s. 45-52). İstanbul: Zero Production.
- Young, R. S. (1957). Gordion excavations, 1956. *Türk Arkeoloji Dergisi*, VII(I), 26-38. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkarkeolojidergisi/issue/67119/1048203>
- Zararsız, A., Özen, L. ve Aydın, M. (2013). Uşak Müzesi Lydia Eserleri (Karun Hazinesi), Metal Analizleri. P. Ayter, Ş. Demirci ve A. M. Özer (Ed.), III. Odtü Arkeometri Çalıştayı: Türkiye Arkeolojisinde Metal: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar, Prof. Dr. Halet Çambel Onuruna Bildiriler Kitabı, 3-5 Ekim 2013 içinde (s. 92-103). Ankara. Erişim adresi: <https://kurumsalorsiv.tenmak.gov.tr/bitstreams/a2518d53-238d-40d2-bd0f-ac1bba4ae01b/download>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

This study aims to reveal the location, distribution and current status of tumuli in the Uşak region as a whole. Geographically, Uşak province is located in a region where the Lydia and Phrygia regions intersect. There are many tumuli in Uşak province and these tumuli are sometimes located alone and sometimes in groups in the region where they are located.

Research Questions:

It should be considered that there may be other tumuli in addition to the known tumuli throughout the province. The research limitations are that the number of tumuli will increase in the future due to the presence of tumuli that cannot be detected due to general rugged, densely forested areas and natural-environmental reasons. In addition, since the tumuli in the Güre region are generally under the threat of illegal excavations, the authorities have a great responsibility in terms of their protection.

Literature Review:

The Uşak region contains a significant number of tumuli. There are publications that present the results of archaeological excavations conducted by the Uşak Museum on some of these tumuli. However, comprehensive and holistic studies on the subject remain insufficient. This study aims to provide an integrated analysis of the distribution, current state, and chronological attribution of the tumuli located in the Uşak region.

Methodology:

Tumuli have an important place in the Lydian Region. The main regions belonging to Lydian tumuli are the “Thousand Hills” in the north of Sardis and the Uşak-Güre Region in the east. The Thousand Hills Region contains the oldest and largest tumuli in Lydia. When the Persians captured Sardis in 547 BC, they continued the Lydian tumulus tradition. Lydian tumuli are found in quite large areas outside Sardis. There are many tumuli around Küçük Menderes and Hermos and in the province of Uşak, and these tumuli are sometimes located alone and sometimes in groups in the region they are located.

The Güre (Bagis) area in the Uşak region is important in terms of the presence of tumuli. There are 9 large tumuli in the area around Güre, where the Gediz River passes in the west of Uşak province. These tumuli are considered to belong to the Lydian nobility and reflect the maturity of eastern Lydian culture. The fact that so many tumuli are located around Güre (Bagis) may be related to the administration of the lands in the region or to the Lydian settlements around Güre. There are many tumuli in the Uşak region, and rescue excavations have been carried out in the tumuli in Basmacı, İkiztepe, Velişin Tepe and Selçikler.

This article evaluates approximately 52 tumuli in Uşak. 19 of these are in the center and especially around Güre, 14 in the Eşme region, 9 in Banaz, 9 in Sivaslı and 2 in Ulubey. Some of these tumuli are 2-3 m high and small in size. Some are quite large. Güre and Banaz-Ahatköy, Eşme-Bozlar and Sivaslı-Selçikler are the areas where tumuli are concentrated. In Güre, the region where the Gediz River (Hermos) passes and the surrounding tumuli belong to the Lydian Period. The Sivaslı-Selçikler tumuli are tumuli in the Lydian tradition but with Persian influence. There are also Hellenistic-Roman tumuli in the region, although they are fewer. The tumuli in the region generally consist of a dromos, a front room and a square or rectangular planned grave chamber made of stone.

Findings:

Tumuli are quite common in the Uşak region. Sometimes they exist alone, sometimes in pairs and sometimes in groups, and those around Güre are in groups. Similarly, the tumuli around Banaz-Ahat, Sivaslı-Selçikler and in the north of Eşme district are close to each other and in groups. Some of these tumuli were destroyed in ancient times and some have been destroyed in modern times.

There is the Cinoğlu tumulus on the Manisa border in the west of Uşak, and the Aslantaş I-II tumuli in the east. The tumuli in the Uşak region are concentrated in the region where the Gediz River passes in the west of Uşak and its surroundings. Especially the tumuli in the Güre region and around the Bozlar village of Eşme, close to the Manisa border, are noteworthy as belonging to the Lydian Period. The tumuli in the Uşak region are not only found around Gediz and on the route through which Gediz passes, but also in more inland areas, but the main concentration is again in Gediz and the regions close to it in the west of Uşak province and around Eşme.

No tumuli could be detected in Elmadağ and Murat Mountain in the north of Uşak. These areas are high and forested. In the areas extending towards Adıgüzel Dam in the south of Ulubey, tumuli could not be detected due to the dense forest cover. Since the Karahallı area is quite small, there are no tumuli there at the moment. In other areas, tumuli are more or less distributed.

The tumuli in the Uşak Region, especially those in the west of Uşak around Güre, are Lydian Period tumuli. The tumuli in Sivaslı-Selçikler and its surroundings show Persian influences. For this reason, it is possible to evaluate the tumuli in the Uşak Region in three groups chronologically as Lydian Period tumuli, then Persian-influenced tumuli and Hellenistic-Roman Period tumuli. The Aslantaş and Bağkonak tumuli in the east of the province date back to the Roman Period.

Discussion:

Although many valuable historical and archaeological items have been unearthed in tumulus excavations throughout Uşak, new studies are needed in the region. In addition, among the valuable artefacts exhibited in the Uşak Archaeology Museum, artifacts found in tumuli have an important place. The tumuli where the artefacts in the museum were found should also be evaluated within the scope of tourism destinations and promoted more effectively.

Conclusions

In the Uşak region, excavations have been carried out in some of the tumuli, especially in the Güre area. There is also information about some tumuli in the museum records. Since there is no study evaluating the tumuli in Uşak as a whole, this study is valuable in terms of providing important data.

The Uşak region is quite rich in terms of tumuli. It is certain that there are many more tumuli in the region other than the tumuli identified. Tumuli are found in almost every region in Uşak and constitute a great wealth in terms of showing the tumulus tradition in Western Anatolia. The tumulus findings in the Uşak museum are also important works that show the cultural richness of the region and are important worldwide.